

सदकीय उ० नामधातु आत्मन उदकमिच्छति उदक+
क्यच् । उदकीवति अतितर्पयान्तु उदन्यति ।

उदकीर्ण (य्य) उ० उदकेन कीर्णः (य्यः) संज्ञायाम् उदा-
देयः । महाकरञ्जे राजनिर्घोः ख्यातः रत्नमा० ।

उदकीचर उ० उदके जले चरति अच् वा सप्तम्या अलुक् ।
जलचरे मत्स्यादौ । अञ्जयुर्मत्स्य सामदोराज्याह
तस्योदकेचरा विग्रह इव आसत इति मत्स्याच
यत० ब्रा० १२, ४, १, १२ जलचरे षपञ्चकूर्मादौ च ते
च सुश्रुते विभाजिताः ते च आनूपयन्ते ७३१ पृष्ठे
दर्शिताः । साम्यालुकि उदकचरोऽप्यत्र, षिनि, उद-
कचारिन् अथल स्त्रियां ङीप् ।

उदकीदर न० सुश्रुतोक्ते उदररक्षिकारकरोगे । उदरयन्ते
विदतिः “उदकीदरिषस्तु वातहरते वाभ्यामित्यादि” सुश्रु०
उदक्त लि० उदु+अनुच-क्त । कृपादित उत्तोलिते । “उ-
दक्तउदकं कृपात्” वि० षोः ।

उदक्प्रवण लि० उदक् उत्तरा प्रवणं निम्नम् । क्रम-
योदक्षिणत उत्तरनिम्ने । “ऊपर उदक्प्रवणे सने वा”
कात्या० २, १, ४ । उत्तरमार्गगतिहेतौ च “एष वा उ-
दक्प्रवणोवचो यत्नैर्विदुः मज्जा भवति” शा० उ० ।
“उदक्प्रवणः उत्तरमार्गं प्रति हेतुरित्यर्थः” भा० ।
“प्राची हि देवानां दिग्बो उदक्प्रवणोदोचो हि ननुष्यः चां,
दिग्दक्षिणतः पुरोचं प्रलुद्रहणे वा वै दिक् पितृणां वा
यद् दक्षिणा प्रवणा स्यात्” यत० ब्रा० । १, २, ५, १७ ।

उदक्य लि० उदकमर्हति दण्डा० यत् । १जवाह्री श्रीछादौ ।
२तत्त्वज्ञानार्हेऽशुचौ ३भूतमत्वां स्त्री । तस्याच ज्ञानदिग्
वपथ्यन्तमशुचेः ततः शुद्धिर्षुदकाहत्वात् तच्चात्वम् । “उद-
क्या अतिका वापि अन्तर्जं संज्ञा यदुर्बदि । लिखतेऽयं
शुभ्येत इति शातातपोऽमनीत्” सु० त० उदपर० ।
“उदक्या च संभावां न कुर्वीत कदाचन” भा० अ० प०
१०४ अ० । “उदक्यावसते वे च द्विजाः केचिदन-
नयः” भा० शान्ति० १६५ अ० । अथ प्रवक्तात् प्रथम-
रजोदधेनतिष्यादिकवतदीवधर्मभेदा उच्यन्ते ते च विधा-
नपारिजाते दर्शिता वया । “प्रवक्ता द्वितीये वा शुभाशुभ
निरीक्ष्यम् । कर्त्तव्यं ज्ञातिभिः सख्यं धर्म्यास्त्रविधान-
तः” । नतृ वक्ष्यते । वराहसंहितायाम् “सुभगा जेतव-
काठ्या रोगिणी रक्तवाचसा । नीलाब्जधरा नारी विधवा
जायते भ्रुवम् । भोगिनी पीतवस्त्रा स्नातवस्त्रा पतिव्रता ।
दुर्भगा शीतवस्त्रा च सुभगा क्षौमवस्त्राणी” रजोवर्षकम् ।

“आलोहिते भवेद्दृष्ट्या जेतवर्षा च पुत्रिणी । कण्ठे च
विधवा नारी रजस्येतत्तुल्यवर्णम्” विवाहोत्तरकालभेद-
फलम् “ऊढानां वत्सराधेन सासे पथे तथा खलु । रज
सोदयनं स्त्रीणां सर्वदेवाशुभावहम्” । अथ तिथिफलम्
“आश्विनी विधवा नारी प्रतिपद्याहताऽस्तुजा । वैधव्या
प्रतिपदा द्वितीया पुत्रवर्जिनी । सौभाग्यदा तृतीया
च चतुर्थी सुखनाशिनी । पञ्चमी सुभगा चैव षष्ठी
सम्पत्तिनाशिनी । सप्तमी धननाशाय, पुनदा शीघ्र
दाहनी । नवमी क्रोधदा स्त्रीणां दग्धनी च सुखप्रदा ।
एकादश्याधनाशाय द्वादशी रतिवर्जिनी । त्रयोदशी शुभा-
शेया दुर्भगा च चतुर्दशी । पौर्णमासी तप्तवासा
दुःखरोगविवर्जिनी” । अथ मासफलम् तत्रैव “चैत्रे मासि
विशेषेण वैधव्यं लभते भ्रुवम् । वैशाखे बहुपुत्राद्या ज्यैष्ठे
रोगाहता भवेत् । आषाढा मृत्युदः प्रोक्तः आश्विधनदा
भवेत् । भाद्रे तु दुर्भगा क्षीवा ह्याश्विने च तपस्विनी ।
कार्तिके निर्जना बाला मार्गशीर्षे बहुप्रजा । पौषे स्यात्
पुत्रही नारी साधे पुत्रसुखान्विता । फाल्गुने सर्व
सपत्ना प्रथमस्तौ फलं भूतम्” । अथवारफलम् । “आ-
दित्ये विधवा नारी सोमे दैन्यमवाप्नुवात् । मङ्गले
ह्याप्तवाताय बुधे च धनिनी भवेत् । गुरौ च भर्तृ सुखदा
कन्यापुत्रपदभृङ्गी । पौषस्वकारिणी मन्दे जियते
भर्तुरपतः” । अन्यतान्यथापि “दृग्वा पतिव्रता दुःख
शुक्तिनी भोगभागिनी । पतिव्रता क्रोधभोगा स्वर्गवारादिषु
कृमात्” अथ नेवाफलम् । “प्रातःकाळे रजः स्त्रीणां
प्रथमं योक्तवर्जितम् । सकृदे सुखसन्तर्पे मध्याह्ने धन-
सन्ततिः । अपराह्णे धनवाप्तिः सायाह्ने मध्यमं फलम् ।
पूर्वरात्रे सुखायात्रं मध्यरात्रे धनक्षयः । पररात्रेऽपि
नाशाय प्रथमस्तुफलं भूतम्” । अथ स्थानफलम् ।
“मृगमध्ये सुखावाप्तिर्दृष्टादरे वियोगिनी । यखायां
सुखदा भूमावनेकापत्यसन्ततिः” । इष्टफलम् । “इर-
व्या दृश्यते यस्तु रजः स्त्रीणां सुखाय तत् । विश्वामा
तु यद्दृष्टं रजो वैधव्यदं भूतम् । रजः पश्यति चेत्क-
न्या सुमान्वा तत्सुखं भवेत् । स्वयं दृष्टं तथा स्त्रीणां
मातृवाताय कल्पते” । अथावासफलम् । “पितृगृहे रजो
दैव्यं विदधाति पितुः कुले । देवस्थाने पितृस्थाने
धनस्थानेऽप्यवैश्वानि । मार्गे भर्तृवियोगे च यखावाते
मृगप्रजा” । अथ नक्षत्र फलम् । “अश्विनी सुखदा स्त्रीणां
भरणी कानवर्जिनी । कृत्तिका दैन्यदा श्रेया रोहिणी